ภาคนำประวัติศาสตร์ชาติไทย

ของ

หลวงลือล้ำศาสตรี

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

นางเสงี่ยม ไชยบริบาล (เสงี่ยม ชัยนาม)

ณ เมรุวัดทองนพคุณ กิ่งอำเภอคลองสาน ธนบุรี

วันพุธที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๙

คำนำ

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ นางเส่งยม ไชยบริบาล (เส่งยม ชัยนาม) ณ เมรุวัดทองนพคุณ จังหวัดธนบุรี ในวันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ นี้ นางลือสาศาสตร์ (ทองหลอม ศรีวรรธนะ) และนางทองปราย เพชรบุตร ซึ่งเป็นธิดาของท่านผู้วายชนม์ และเป็นญาติสนิทกับข้าพเจ้า แจ้งแก่ข้าพเจ้าว่าใคร่จะพิมพ์หนังสือประวัติศาสตร์ไทยฉะบับพิศดาร ซึ่งเรียบเรียงโดยอาจารย์หลายท่านด้วยกัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ แต่จะพิมพ์เฉพาะบางภาค คือภาคถิ่นไทยเดิม และไทยอพยพกับภาคกรุงสุโขทัย ซึ่งหลวงลือสาศาสตร์ (เลื่อน ศรีวรรธนะ) เป็นผู้เรียบเรียงเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงาน ในการนี้นางลือสาศาสตร์ขอให้ข้าพเจ้าช่วยเขียนคำนำให้ ซึ่งข้าพเจ้าสนองรับด้วยความเต็มใจ เพราะท่านผู้วายชนม์ก็เป็นญาติผู้ใหญ่ ซึ่งข้าพเจ้าเคารพนับถืออยู่มาก

การที่เจ้าภาพนำเรื่องถิ่นไทยเดิม และไทยอพยพตลอดจนไทยสมัยกรุงสุโขทัย มาพิมพ์เป็นวิทยบรรณา

การในครั้งนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเหมาะสมที่สุด เพราะกรุงสุโขทัยมีความสำคัญอย่างยิ่งในทางประวัติศาสตร์ตอนหนึ่งของชาติไทย ที่ทำให้ชนชาติไทยสามารถรวมกันเป็นปึกแผ่นเป็นประเทศชาติ หรือประชาชาติขึ้นได้ครั้งแรก และเป็นบ่อเกิดส่วนใหญ่แห่งวัฒนธรรมไทย มหาบุรุษในสมัยนั้นก็คือพระเจ้ารามคำแหงมหาราช ซึ่งทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่อาจกล่าวได้ว่าทรงทำการสร้างชาติไทยพระองค์หนึ่ง ทรงวางระเบียบอย่างประเสริฐ ทรงวางมูลฐานที่สำคัญ ๆ แห่งความเจริญของประเทศไทย กล่าวคือวัฒนธรรมไทย โดยทรงแสดงอัจฉริยวุฒิในการดัดแปลงความเจริญของชาติอื่น ๆ มาเป็นของไทย ซึ่งเป็นลักษณะของประชาชาติไทยมาจนทุกวันนี้ อาทิ ทรงออกแบบหนังสือไทย ซึ่งเป็นมูลฐานของหนังสือไทยที่เราใช้กันอยู่ ทรงปกครองบ้านเมืองอย่างบิดาปกครองบุตร ในด้านศิลปกรรมและพระพุทธศาสนา ก็มีพระพุทธรูปในสมัยสุโขทัยที่พวกเราคนไทยเห็นกันอยู่ทุกวันนี้เป็นองค์พยานให้เห็นได้ว่า ศาสนาของไทยในสมัยที่ว่านี้ได้แก่พระพุทธ-

ศาสนาในรูปที่บริสุทธิ์ และอาการแสดงในพระพักตร พระพุทธรูปก็เป็น การแสดงสงบในอุเบกขาญาณได้อย่างชัดแจ้ง นอกจากนี้ยังมีอีกมากหลายซึ่งล้วนแสดงให้เห็นว่าสมัยกรุงสุโขทัย ประเทศไทยเราได้มีวัฒนธรรม อารยะธรรมก้าวหน้า ไม่แพ้ประเทศอื่น ๆ ในตะวันออกด้วยกัน ทั้งนี้เพราะพระเจ้ารามคำแหงมหาราชเป็นผู้นำคล้ำเงื่อนในจิตใจของประชาชนได้ถูกต้อง ทรงให้มีเครื่องจรรโลงใจของประชาชนให้มีความเลื่อมใสเบิกบานใน อันจะนำชาติไปสู่ความเจริญงอกงาม ด้วยเหตุนี้ทางราชการถึงกับได้ตั้งกรรมการขึ้น เพื่อบูรณะและพื้นฟูโบราณสถานต่าง ๆ แห่งกรุงสุโขทัยราชธานีขึ้น เพื่อประโยชน์การศึกษาและค้นคว้าเรื่องกรุงสุโขทัยให้เห็นว่าชนชาติไทยมีความเจริญรุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรมมาแล้วอย่างไรและเพียงไร ทั้งนี้ข้าพเจ้าเองเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะได้เป็นวิถีทางให้คนไทยเราประพฤติและจดจำให้เหมาะสมกับโลกปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยอารยะธรรม และวัฒนธรรมใหม่ ๆ และแปลก ๆ

การศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยเรานี้ ข้าพเจ้าเห็นว่ามีประโยชน์เป็นอันมาก แต่ตำราต่าง ๆ โดยมากมักจะเป็นชนิดที่เรียกว่า ประวัติศาสตร์การเมือง จริงอยู่เอกสารต่าง ๆ เรามีน้อย แต่ถ้าเราศึกษาประวัติศาสตร์ทางกฎหมายเก่า ๆ เช่นประมวลกฎหมายรัชกาลที่หนึ่ง ซึ่งถ้าเราศึกษาโดยใช้วิจารณญาณ ก็จะได้ข้อแสดงประวัติศาสตร์ทางปกครองและประวัติศาสตร์สังคมเป็นอันมาก

ในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขออนุโมทนาในกุศลบุญราศี ซึ่งเจ้าภาพได้บำเพ็ญเป็นมาตุปัฏฐานกรรมโดย ฐานกตัญญูกตเวที ขอกุศลบุญราศีอันเกิดแก่การพิมพ์หนังสือนี้ จงเป็นผลอำนวยแก่ท่านผู้วายชนม์สมดังประสงค์จงทุก ประการเทอญ.

(นายดิเรก ชัยนาม)

วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๔๙๙

ชาตะ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๑๘

มรณะ ๒๕ ธันวาคม ๒๔๙๘

ประวัติย่อ

ของ

นางเสงี่ยม ไชยบริบาล (เสงี่ยม ชัยนาม)

นางเสงี่ยม ชัยนาม เกิดวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๘ อำเภอพระนคร เป็นธิดาหลวงและนางศรีสุรต

เมื่อเยาว์ได้เล่าเรียนหนังสือไทย พออ่านออกเขียนได้ และได้รับการอบรมการบ้านการเรือน ตามประเพณีของกุลสตรีตลอดมา ครั้นเจริญวัยจนอายุสมควรแก่การมีเรือนแล้ว จึงได้ทำการสมรสกับขุนไชยบริบาล (เลื่อน ชัยนาม) มีบุตรธิดาด้วยกัน ๓ คนคือ

๑. นายทองหล่อ ชัยนาม (ถึงแก่กรรม)

๒. นางลือล้ำศาสตร์ (ทองหลอม ศรีวรรธนะ)

๓. ทองปราย เพชรบุตร

นางเสงี่ยม ชัยนาม นี้เป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอดี มีเมตตากรุณา ประกอบทั้งมีมรรยาทเรียบร้อย ไม่มี

เวรแก่บุคคลใด เป็นผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความร่มเย็นแก่ทุกคน เป็นผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ได้บำเพ็ญการกุศลเป็นกิจเสมอมา โดยจะเห็นว่า สิ่งใดที่เป็นบุญทานโดยแท้จริงแล้วท่านไม่เคยปฏิเสธเลย คงเนื่องด้วยคุณงามความดีของท่านดังกล่าวมาแล้วนี้ ท่านจึงเป็นที่ชอบพอแก่คนบ้านใกล้เรือนเคียงและญาติพี่น้องเป็นอันมาก

ตลอดมาจนกาลได้ล่วงเข้าวัยชรา เมื่อพ.ศ. ๒๕๙๐ ท่านได้เริ่มป่วยเป็นโรคเส้นประสาท และก็ได้ให้การรักษาพยาบาลเสมอมา แต่ก็สุดกำลังที่จะรักษาให้หายได้ เพราะแพทย์ได้ลงความเห็นว่าเป็นโรคที่เรื้อรังมาก ครั้นเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๙๘ ท่านได้เริ่มป่วยหนัก ธิดา และหลาน ๆ ก็ได้ให้การรักษาพยาบาลกันอย่างเต็มที่ แต่ก็สุดความสามารถของแพทย์ที่จะเยียวยาได้ กอร์ปทั้งวัยชราแห่งสังขารด้วย ท่านจึงได้ถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบท่ามกลางความเศร้าสลดของธิดาหลาน ๆ และญาติมิตรทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง เมื่อวันที่ ๒๕

ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เวลา ๑๕.๑๕ น. รวมอายุได้ ๘๑ ปี

ด้วยความเคารพรักอันเปี่ยมไปด้วยกตัญญู ธิดาและหลาน ๆ จึงได้บำเพ็ญกุศลให้ท่านทุกระยะนับแต่ท่านได้ถึงแก่กรรมจนถึงเวลาประชุมเพลิงนี้.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT UNIVERSITY
สำนักหอสมุด

ภาคนำประวัติศาสตร์ไทย

ชาติไทยตามทางสันนิษฐานนักโบราณคดีลงมติแล้ว ว่า ชาติไทยแต่เดิมเป็นชนชาติใหญ่ชาติหนึ่ง มีภาษาใช้โดยเฉพาะ แยกสาขาจากพวกมองโกลเช่นเดียวกับจีน ในชั้นเดิมได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนที่เป็นภาคตะวันตกเฉียงเหนือแห่งมณฑลเสฉวนทุกวันนี้ นับเป็นเวลานานกว่า ๕๐๐๐ ปีขึ้นไป ครั้นต่อ ๆ มาจำนวนพลเมืองของชาติไทยได้ทวีขึ้นเป็นลำดับ จึงได้ขยับขยายอาณาเขตออกไปทางตะวันออก คือในดินแดนมณฑลเสฉวนเวลานี้ โดยยึดเอาลำแม่น้ำแยงซีเป็นแนวนำทาง

การแผ่อาณาเขตของชาติไทย ในครั้งนั้นเป็นท่านองที่พากันไปหาที่ทำกินตามทำเลเหมาะ ๆ ตามชอบใจ ต่างพวกต่างทยอยกันไปเป็นคราว ๆ และแยกกันอยู่ตามความสะดวกใจเป็นประมาณ ด้วยเหตุนี้อาณาเขตของชาติไทยจึงได้แยกเป็นแคว้นย่อย ๆ และต่างเป็นอิสสระแก่กันอยู่

หลายเมือง แต่โดยเหตุที่เมืองต่าง ๆ เหล่านี้เป็นชนชาติไทยด้วยกัน จึงรวมเรียกเป็นอาณาจักรหนึ่งว่าลาวหรืออ้ายลาว ตามชื่อภูเขาซึ่งอยู่ในบริเวณนั้น

การอพยพจากถิ่นเดิม

การอพยพของพวกไทยจากเมืองไทยเดิมนั้น นักสอบสวนโบราณคดีประมาณเวลาว่า ได้เริ่มต้นราวสัก ๒๐๐๐ ปีมาแล้ว (คือในราวพุทธศตวรรษที่ ๕) แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย โดยมากเป็นพวกไทยที่มีนิสสัยไม่ชอบอยู่เป็นที่ ครั้นต่อมาพวกจีนรุกราน ทนความเบียดเบียฬของพวกจีนที่แซกแซงเข้ามาแย่ง ที่ทำมาหากินไม่ไหวบ้างก็ต้องอพยพทิ้งบ้านเมืองเดิมถอยร่นลงมาเป็นลำดับ แต่การอพยพของชาติไทยมิได้เป็นไปในทำนองที่ว่า ยกกันไปพร้อม ๆ กันทั้งหมดทีเดียวได้ทะยอยกันเรื่อย ๆ มา เป็นต้นว่าเมื่อพวกไทยในตอนเหนือถูกรุกราน ก็อพยพร่นลงมาอยู่กับพวกไทยในตอนกลาง เมื่อดินแดนตอนกลางอัดแอมากขึ้น ก็ถอยร่นไปอยู่กับพวกที่อยู่ในดินแดนตอนใต้ดังนี้เป็นลำดับลงไป

ยุคราวศตวรรษที่ ๑๑ เป็นคราวอพยพของพวกไทยครั้งใหญ่ ซึ่งได้แยกย้ายจากเมืองไทยเดิมไปเป็นพวก ๆ คือ:—

๑. ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ตามลำแม่น้ำสาละวินลงมาตั้งมั่นอยู่ในแว่นแคว้นแสนหวี แคว้นฉาน พวกหนึ่งเรียกว่า ไทยใหญ่ ซึ่งเวลานี้มักเรียกกันว่าเงี้ยว และที่เลยเข้าไปในแดนพะม่าจนถึงแคว้นอัสสัมเหนือ (แคว้นอัสสัมบัดนี้รวมอยู่ในจักรวรรดิอินเดีย) อีกพวกหนึ่งเรียกว่า ไทยอาหม

๒. ไปทางทิศใต้ตามลุ่มแม่น้ำของ (โขง) ลงมาตั้งมั่นอยู่ในแว่นแคว้นจุลนี คือตังเกี๋ยหรือตองกิงพวกหนึ่งและลงมาที่แว่นแคว้นโยนกเดิม (เหนือเชียงแสน) อีกพวกหนึ่ง สองพวกนี้เรียกว่า ไทยน้อย ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของไทยเราทุกวันนี้

ไทยตั้งอาณาจักร

ส่วนพวกไทยที่ยังคงอยู่ในดินแดนประเทศไทยเดิมก็เป็นจำนวนมาก เพราะในยุคนั้นพวกไทยยังคงเป็นเจ้าของ

ดินแดนในประเทศไทยเดิมอยู่ ต่อมาราวพ.ศ. ๑๑๙๒ พวกไทยมีพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง จีนเรียกนามว่าสินุโล (ขุนหลวง) มีพระปรีชาสามารถมาก จึงได้รวบรวมเมืองไทยต่าง ๆ ที่ยังเป็นอิสสระแก่กันอยู่หลายเมือง แล้วตั้งขึ้นเป็นราชอาณาจักรเดียวกัน มีราชธานีอยู่ที่เมืองหนองแส หรือที่จีนเรียกว่าตาลีฟู (ในมณฑลฮุนหนำ) อาณาจักรไทยที่ได้รวบรวมขึ้นใหม่นี้ใช้นามเรียกโดยตรงว่า ไทย ตามนามของชาติ ไม่เรียกว่า ลาว หรือ อ้ายลาว อย่างที่เคยเรียกกันมาแต่ก่อน ส่วนพวกจีนเรียกว่านั่นเจา หรือ (น่างเจียว) หรือ น่านเจ้า

แต่นั้นมาชาติไทยก็มีกำลังคุ้มครองกัน และรักษาตัวเองได้ตลอดมา และมีพระเจ้าแผ่นดินสืบราชวงศ์ต่อเนื่องจากพระเจ้าสินุโลลงมาเป็นลำดับ จนถึงพระเจ้าแผ่นดินอีกองค์หนึ่ง จีนเรียกนามว่าพีโล่โก๊ะ กษัตริย์องค์นี้สามารถรวบรวมเมืองไทยตอนทางใต้ของไทยเดิม ที่ยังเป็น อิสสระ อยู่ในแคว้น สิบสองจุไทยเข้า เป็น อาณาจักรเดียวกับนั่นเจาได้อีก ๕ เมืองราว พ.ศ. ๑๒๘๐ และปรากฏ

ได้แต่งทูตไปเจริญทางไมตรี กับพระเจ้าแผ่นดินจีนในราชวงศ์ถัง (พ.ศ. ๖๒๐—๙๑๕) เมื่อพ.ศ. ๑๒๘๖ ด้วย เมื่อได้จัดการรวบรวมเมืองไทยต่าง ๆ ในแคว้นสิบสองจุไทยเรียบร้อยแล้ว พระเจ้าพีล่อโก๊ะก็มาสร้างราชธานีในดินแดนตอนใต้ขึ้นเมืองหนึ่งชื่อ เมืองแสง และให้โอรสปกครองในท้านองเมืองลูกหลวง สำหรับควบคุมดูแลหัวเมืองไทยฝ่ายใต้

ครั้นพระเจ้าพีล่อโก๊ะทิวงคตแล้วเมื่อราว พ.ศ. ๑๒๙๑ ราชโอรสซึ่งมีนามว่า โก๊ะล่อฝง ได้รับราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินต่อมา พระเจ้าโก๊ะล่อฝงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่เข้มแข็งในการสงคราม ได้ยกทัพไปตีหัวเมืองน้อยใหญ่ในแคว้นฮุนหนำ (ยูนนาน) ได้อีกหลายเมือง ฝ่ายพวกจีนก็ได้พยายามที่จะตีเอาเมืองคืนแต่ไม่สำเร็จ โดยถูกกองทัพของพระเจ้าโก๊ะล่อฝงตีแตกกลับไปบ้าง เกิดโรคระบาด ในกองทัพ ของจีน จนต้องถอยกลับไปเองบ้าง ประจวบกับเกิดมีศัตรูทางอื่นมารบกวนอีก จึงต้องรามือในการที่จะทำการรบพุ่งชิงชัยต่อไปถึง พ.ศ. ๑๓๒๒ พระ

เจ้าโก๊ะล่อฝงก็ทิวงคต

ความเสื่อมของประเทศไทยเดิม

ในเวลาต่อ ๆ มา โดยเหตุที่ประเทศไทยเดิม ซึ่งมีอาณาเขตข้างเหนือติดต่อกับประเทศจีน และข้างตะวันตกติดต่อกับประเทศธิเบต แต่บางครั้งก็มีเหตุจำเป็นต้องทำสงครามกับชาติทั้งสองนั้น ผลแห่งการรบพุ่งชิงชัยก็มีแพ้บ้างชะนะบ้าง สืบกันมาหลายชั่วกษัตริย์เมืองหนองแสถึง พ.ศ. ๑๔๒๔ ด้วย พระเจ้าฟ้าซึ่งจีนเรียกว่า ฟะ เป็นพระเจ้าแผ่นดินในประเทศไทยเดิม ได้ทำไมตรีกับประเทศจีนอย่างสนิท ถึงกับพระเจ้าแผ่นดินจีนได้ยกราชธิดาให้ทำการอภิเสกสมรสกับราชโอรสของพระองค์

เชื้อสายของ พระเจ้าสินุโล ได้สิ้นสุดลง เพียงพระเจ้าฟ้านี้เป็นองค์สุดท้ายในปี พ.ศ. ๑๔๕๗ ราชวงศ์ของพระเจ้าสินุโลได้สืบราชสมบัติต่อ ๆ กันมาจนถึงพระเจ้าฟ้า นับเป็นเวลาชั่ว ๒๓ รัชกาลประมาณ ๒๕๕ ปี ต่อจากนั้นเป็นยุคจลาจล มีการแย่งชิงราชสมบัติกันเรื่อยมา พระเจ้าแผ่นดินไทยในประเทศไทยเดิมคือ ผู้นั้นเจา ในกาลต่อมา

ไทยลงมาในดินแดนสุพรรณภูมิ

เมื่อสิ้นราชวงศ์ เมืองหนองแสแห่งอาณาจักรน่านเจา ซึ่งมีพระเจ้าฟ้าเป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์สุดท้าย ต่อมาราวตอนปลายศตวรรษที่ ๑๕ (เมื่อสิ้นราชวงศ์ถังแล้ว) ในประเทศจีนเกิดการจลาจลขึ้นทุกทิศทุกทาง พระเจ้าแผ่นดินจีนต้องใช้กำลังกองทัพ ออกปราบปรามพวกก่อการจลาจลเพื่อให้สงบราบคาบทั่วไป เป็นเหตุให้พวกไทยเป็นจำนวนมาก ที่ยังคงอยู่ในดินแดน หัวเมืองฝ่ายใต้ของประเทศจีนได้รับความลำบาก เนื่องจากยุทธภัยครั้งนี้ และประกอบกับถูกพวกจีนเบียดเบียนบีบคั้นหนักเข้า ก็พากันอพยพเข้ามาหาพวกพ้องทางประเทศไทยน่านเจาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖ อีกเป็นคราวใหญ่ ทั้งนี้ทำให้พวกไทยในอาณาจักรน่านเจา รู้สึกคับแคบในการทำมาหากินจึงได้เริ่มขยับขยายไปหาพวกไทยทางใต้ ซึ่งได้กระทำกันมาแล้วในศตวรรษที่ ๑๑ ทั้งนี้ข้ามแม่น้ำโขงลงมาตั้งภูมิเนาอยู่ในแหลมอินโดจีน ทางเมืองเซ่าหรือชะวา หรือหลวงพระบางและในแคว้นโยนกอีกเป็นจำนวนมาก

ไทยปกครองแคว้นโยนก

ได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อราวศตวรรษที่ ๑๑ เป็นคราวอพยพของพวกไทยซึ่งได้ลงมาปกครองแคว้นต่าง ๆ ทางทิศใต้ของประเทศน่านเจา เวลาต่อมาเมื่อพระเจ้าแผ่นดินไทยผู้ปกครองแคว้นเหล่านั้น ต่างมีโอรสหลายองค์ ก็ต่างให้โอรสพาบริวารแยกย้ายกันไปจับจองที่ดิน สร้างนครขึ้นครอบครองเป็นส่วน ๆ ที่ปรากฏตามพงศาวดาร มีเจ้าสิงหนวัติ โอรสองค์น้อยของพระเจ้าแผ่นดินไทยองค์หนึ่ง ได้พาบริวารไทยเป็นอันมากลงมาจับจองที่ดินเพื่อสร้างนครขึ้นครอบครอง ครั้นมาถึงลำน้ำโขงตอนเหนือ พบชัยภูมิอันเป็นที่พวกชาวป่าชาติละว้าหรือลาวตั้งเคหะสถานอยู่ ทำมาหากินด้วยการทำไร่นาต่าง ๆ เจ้าสิงหนวัติพอพระทัยในพื้นภูมิประเทศตอนนั้น จึงระดมกำลังไพร่พลสร้างนครและราชฐานขึ้นครองเมื่อราว พ.ศ. ๑๑๑ ให้นามนครนั้นว่า โยนกนาคนคร เป็นเมืองใหญ่และสง่างามอยู่ในย่านนั้น พวกชาวพื้นเมืองมีความนับถือพากันอ่อนน้อมยอมอยู่ใต้อำนาจทั้งสิ้น พระเจ้าสิงหนวัติ

จึงได้รวบรวมอาณาเขตที่อ่อนน้อมเหล่านั้น ตั้งแว่นแคว้นขึ้นเรียกว่า แคว้นโยนกเชียงแสน มีอาณาเขตข้างเหนือตลอดสิบสองปันนาขึ้นไปจดเมืองหนองแสคือ ตาลีฟู ข้างใต้ต่อเขตแดนหริภุญชัย ซึ่งขณะนั้นยังเป็นอาณาจักรของพวกขอม อันมีพระเจ้าแผ่นดินสืบราชวงศ์ติดต่อลงมาจาก พระนางจามเทวีธิดาพระเจ้ากรุงละโว้ (ลพบุรี) ผู้ครองราชสมบัติในเมืองหริภุญชัยเป็นองค์แรก พระเจ้าสิงหนวัติ สร้างเมือง โยนกนาคนคร สำเร็จแล้วได้ ๓ ปี ถึง พ.ศ. ๑๑๑๙ จึงได้รวบรวมไพร่พลยกกองทัพลงมาปราบปรามพวกขอม และตีเมืองอุมงคเสลานครและเมืองอื่น ๆ ได้ จึงเป็นอันว่าดินแดนแคว้นโยนกได้กินตลอดลงไปถึงอาณาจักรของขอมตอนเหนือด้วย ซึ่งพระเจ้าสิงหนวัติได้ทรงปกครองและสืบสันตติวงศ์ต่อเนื่องกันเป็นลำดับมา จนกระทั่งเสียแคว้นโยนกแก่ชนชาติอื่นซึ่งจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้า

ชาติเดิมในแหลมอินโดจีน

ก่อนที่จะกล่าวประวัติของชาติไทย ตอนที่ลงมาใน

ดินแดนอันเป็นประเทศไทยเวลาต่อไป จำเป็นต้องทราบเสียก่อนว่า แต่เดิมดินแดนสุพรรณภูมิที่กล่าวนี้เป็นภูมิลำเนาที่อยู่ของมนุษย์สามชาติคือ.—

๑. ชาติขอม อยู่ทางภาคตะวันออกของลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้ ซึ่งเป็นประเทศเขมรบัดนี้และคำว่าขอมก็คือเขมร ที่เรามักเรียกกันในบัดนี้นั่นเอง

๒. ชาติมอญ หรือรามัญ อยู่ทางภาคตะวันตกคือลุ่มน้ำสาละวินตลอดจนถึงลุ่มน้ำเอราวดีตอนใต้ที่เป็นประเทศพะม่าเวลานี้ ภาษาพูดของชนชาตินี้มีสำเนียงคล้ายชนชาติขอม เนื่องด้วยสืบมาจากเชื้อสายอันเดียวกัน

๓. ชาติลาว หรือละว้า อยู่ในดินแดนตอนกลางของชาติทั้งสอง ที่กล่าวแล้ว มีดินแดนที่เป็นอาณาจักรของไทยบัดนี้ทุกจังหวัด และภูมิลำเนาของละว้ายังล่วงเลยลำแม่น้ำโขงขึ้นไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออกอีก

ส่วนทางดินแดนในแหลมมะลายู ตั้งแต่มณฑลนครศรีธรรมราชลงไปนั้น มีมนุษย์ตั้งภูมิลำเนาอยู่หลายชาติเป็นดินแดนที่อยู่ใกล้ทะเล อันเป็นทางที่ชนต่างชาติผ่าน

ไปมาทั้งสองด้าน จึงมีผู้คนหลายชาติหลายภาษาอาศัยอยู่ มีลาวบ้าง เงาะบ้าง มะลายูบ้าง และชาติอื่น ๆ อีกบ้าง

ดินแดนอันเป็นที่อยู่ของชาติละว้านั้น แต่เดิมแบ่งแยกเป็น ๓ อาณาเขตคือ

๑. อาณาเขตทวาราวดี อยู่ทางใต้คือดินแดนที่เป็นมณฑลกรุงเทพ ฯ อยุธยา นครชัยศรี ราชบุรี นคร-สวรรค์ พิษณุโลก และมณฑลปราจีน (และบางทีจะแบ่งออกไปถึงมณฑลจันทบุรีด้วย) ในสมัยก่อนและเมืองนครปฐมเป็นราชธานี และปรากฏว่า พระพุทธศาสนาได้แผ่เข้ามาในอาณาจักรนี้ ก่อนที่อื่นในราว พ.ศ. ๓๐๐

๒. ในอาณาเขตยาง หรือโยนก อยู่ทางเหนือคือท้องที่ซึ่งเป็นมณฑลพายัพ ตลอดขึ้นไปจนถึงเมืองเชียงตุงชินเหนือแม่น้ำโขง ราชธานีอยู่ที่เมืองเงินยางริมแม่น้ำโขงเหนือเมืองเชียงแสน

๓. อาณาเขตโคตรบูร หรือพนม อยู่ทางตะวันออก คือดินแดนซึ่งเป็นมณฑลอุดร และมณฑลนคร-

ราชสีมาในสมัยก่อน และต่อออกไปจดฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงทางตวันออก ตั้งราชธานีอยู่ที่เมืองนครพนมริมลำน้ำโขง

ทั้ง ๓ อาณาเขตที่กล่าวนี้ ต่างมีผู้ปกครองเป็นอิสสระแก่กัน และบางครั้งก็มีการรบพุ่งกันบ้าง แต่ยังคงมีความสัมพันธไมตรีโดยเหตุที่เป็นชาติลาวด้วยกัน

ขอมปกครองอาณาเขตละว้า

ชนชาติขอมนั้น มีความเจริญรุ่งเรืองกว่า ชาติละว้าและมอญ เพราะปรากฏว่า ในราว พ.ศ. ๖๐๐ มีพราหมณ์ผู้เป็นหัวหน้าชาวอินเดียผู้หนึ่ง นามว่า โกณ-ฑัญญะ มาได้อภิเศกสมรสกับนางพระยาขอม โดยเหตุที่ชาวอินเดีย มีอารยะธรรมสูงกว่าชาวประเทศในดินแดนสุพรรณภูมิ จึงสามารถปกครองประเทศขอมให้รุ่งเรืองและมีอำนาจมากขึ้นเป็นลำดับ ขอมจึงได้เริ่มแผ่อำนาจเข้ามาในอาณาเขตลาวต่อไป

การแผ่อำนาจของขอมในยุคนั้นกินเวลานานถึง ๕๐๐ ปี ราว พ.ศ. ๑๑๐๐ ขอมจึงเข้าครอบครองอาณาเขต

โคตรบูร ครั้นแล้วก็พยายามขยายอำนาจเข้าไปถึงอาณาเขตทวาราวดีและโยนกต่อไป ซึ่งกินเวลาอีกมิใช่เล็กน้อย เพราะเพิ่งเข้ามาปกครองอาณาเขตลาวทั้งสิ้นได้เมื่อราว พ.ศ. ๑๕๐๐

แต่วิธีการ ปกครองของขอมใน อาณาจักรทั้ง ๓ นี้มีลักษณะแตกต่างกันคือ.—

อาณาเขตโคตรบูร ขอมได้รวมเข้าเป็นอาณาจักรของขอมโดยตรง

อาณาเขตทวาราวดี ขอมได้ส่งคนเข้ามาเป็นอุปราชปกครอง เช่นเดียวกับเมืองขึ้นธรรมดา แต่การแบ่งการปกครองออกเป็น ๒ ภาค คือ ภาคใต้มีเมืองละโว้ (ลพบุรี) เป็นศูนย์กลาง ภาคเหนือมีเมืองสุโขทัยเป็นศูนย์กลาง

อาณาเขตโยนก ชาวพื้นเมืองมีได้อำนาจปกครองตนเองได้ แต่ต้องส่งส่วยให้แก่ขอมในทำนองเมืองประเทศราช

เป็นอันได้ความว่า ชาติขอมได้มีอำนาจสูงสุดอยู่ใน

อาณาจักรลาว ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๑๕๐๐ และคงมีอำนาจอยู่ต่อมาอีกราว ๒๐๐ ปี อำนาจของชาติขอมก็เสื่อมลง จนเป็นเหตุให้เสียดินแดนส่วนมากที่ได้ไว้แก่ชาติพะม่า ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

พะม่าปกครองอาณาเขตทวาราวดีและโยนก

ส่วนประเทศมอญนั้น ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเอราวดีข้างตอนใต้ลงมาจดแนวแม่น้ำสาละวิน และมีชายทะเลต่อลงมาถึงเมืองทวาย ดินแดนในลุ่มน้ำเอราวดีข้างตอนเหนือเดิมเป็นที่อยู่ของชนชาติพะม่า ซึ่งมีเชื้อสายสืบเนื่องมาจากชาวธิเบต และตามวิชาว่าด้วยเผ่าพันธุ์ มนุษย์เรียกชนชาตินี้ว่า Tide tan Burma raoe เมื่อพวกพะม่ามีกำลังขึ้น จึงได้รุกรานดินแดนพวกมอญลงมาทางแม่น้ำเอราวดีโดยลำดับจนถึงเมืองพุกาม ตั้งเป็นเมืองราชธานีของพะม่า ต่อมาในประเทศพะม่าเกิดมีพระเจ้าแผ่นดินมีอานุภาพมากพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า พระเจ้าอนุรุทธ หรือ อโนรธามังช่อ ได้ทรงราชย์เมื่อ พ.ศ. ๑๕๕๓ และปราบปรามได้ ดินแดนของ ชาติมอญไว้ใน อำนาจทั้ง

หมด ครั้นแล้วยกกองทัพข้ามภูเขาเดินเข้ามาปราบปรามได้อาณาเขตโยนก และอาณาเขตทวาราวดีจนถึงเมืองลพบุรี พวกขอมเวลานั้นอ่อนกำลังลงมาก ไม่สามารถจะแย่งอำนาจคืนมาจากพะม่า จึงต้องสงบอยู่

แต่เมื่อ พระเจ้า อนุรุธ ปราบปราม เขตแดน ที่ กล่าวแล้วไว้ในอำนาจได้แล้ว ก็กลับไปปกครองราชสมบัติอยู่ที่กรุงพุกาม แล้วทรงเพลิดเพลินไปในทางทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยหวังจะเป็นเอกอัครพุทธศาสนูปถัมภก เพราะฉะนั้น จึงไม่ใคร่เอาพระทัยใส่ การ ปกครองดินแดนในสุพรรณภูมิที่ตีไว้ได้ ครั้นพระเจ้าอนุรุธทิวงคตลงเมื่อ พ.ศ. ๑๕๙๕ ทางประเทศพะม่าก็มัวยุ่งกันอยู่ด้วยการสืบราชสมบัติก็เกิดแย่งกันขึ้นในราชวงศ์ จึงมิได้เอาใจใส่ในดินแดน ที่ได้ไว้และปล่อยปละละเลย จนหมด อำนาจในดินแดนนั้น

การรุกรานไทย

ในเวลาที่พะม่าเข้ามามีอำนาจอยู่ในดินแดนสุวรรณ-ภูมินั้น เป็นเวลาเดียวกับที่พวกไทยทางประเทศไทยเดิม

เริ่มอพยพลงมาอยู่ในแคว้นโยนก และหลวงพระบาง เป็นจำนวนมาก (คือ คราวอพยพเมื่อราวพุทธศตวรรษ วรรษที่ ๑๖ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น) ฉะนั้นเมื่อพะม่า หมดอำนาจลงอย่างเด็ดขาดแล้ว พวกไทยในแคว้นโยนก ก็มีกำลังขึ้นบ้าง จึงได้เริ่มปกครองตนเองขึ้นอีก โดย พระเจ้า แผ่นดินอันสืบราชวงศ์ ต่อ เนื่องลงมา จาก พระเจ้า สิงหนวัติผู้เป็นต้นพระวงศ์ จนถึงรัชกาลพระเจ้าพังคราช นับเป็นกษัตริย์ลำดับที่ ๔๓ (ในระหว่าง พ.ศ. ๑๕๐๐-๑๖๐๐ ซึ่งเป็นเวลาที่พวกขอมและพะม่ามีอำนาจ พวกไทยใน แคว้นโยนกก็คงขึ้นแก่ขอมและพะม่าตามกาลสมัย) แต่ พระเจ้าพังคราชเป็น พระเจ้าแผ่นดิน ที่ค่อนข้าง จะ อ่อนแอ ทั้งประจวบกับเป็นเวลาที่เพิ่งจะก่อร่างสร้างตัวขึ้นใหม่ จึง เป็นเหตุให้พวกขอม ซึ่งมีกำลังดีกว่าและเห็นว่าพะม่าไม่ เอาใจใส่ดินแดนที่ได้ไว้นั้น ประสงค์จะแผ่อำนาจให้ เหมือนอย่างเก่าอีก จึงคุมกองทัพขึ้นไปตีเอานครโยนก ในที่สุดแคว้นโยนก ก็เสียแก่พวกขอมอีกครั้งหนึ่ง เมื่อราว พ.ศ. ๑๖๔๐ ส่วนพระเจ้าพังคราชก็ถูกเนรเทศไปอยู่เวียง

สีทวง ริมแม่น้ำสาย ซึ่งจัดเป็นเมืองส่วย

ไทยได้ลานนาและลานช้าง

ภายหลังราชบุตรองค์น้อยของพระเจ้าพังคราช ซึ่งสมภพที่เวียงสีทวง เมื่อ พ.ศ. ๓๖๔๑ ทรงพระนามว่า พระเจ้าพรหม มีสติปัญญาสามารถและกล้าหาญ ทรงฝึกซ้อมไพร่พลขึ้นจนชำนิชำนาญ แล้วก็ตั้งเมืองแข็งขืนไม่ยอมส่งส่วยแก่ขอม พวกขอมจึงยกกองทัพขึ้นไปปราบปราม แต่ถูกเจ้าพรหมคุมกำลังออกต่อสู้ตีพวกขอมแตกพ่ายกลับไป และเมื่อเห็นได้ทีเช่นนั้นแล้ว เจ้าพรหมจึงยกกองทัพออกรบไล่แย่งเอาดินแดนลาวจากขอมมา ตลอดมาจนถึงเมืองชะเลียง (คือเมืองสวรรคโลกบัดนี้) และแผ่อาณาเขตไปถึงเมืองหลวงพระบาง เวียงจันทร์และภาคอุตรตอนเหนือตอนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าลานช้าง (นัยว่ามีช้างชุม) และดินแดนที่เป็นภาคพายัพทุกวันนี้อีกตอนหนึ่งซึ่งเรียกกันว่า ลานนา (เพราะมีทำเลสำหรับทำไร่นาบริบูรณ์) ครั้นแล้วจึงเชิญเสด็จพระราชบิดากลับไปครองราชสมบัติ ณ โยนกนาคนครตามเดิม ยกเจ้าทุก

ชิตกุมารพระเชษฐาขึ้นเป็นอุปราช และเปลี่ยนนามเมือง
โยนกนาคนครเป็นเมืองชัยบุรี ส่วนพระเจ้าพรหมได้ลง
มาตั้งราชธานีอยู่ข้างใต้ ให้นามว่า ชัยปราการ (คือเมือง
ฝางซึ่งทุกวันนี้เป็นอำเภอขึ้นอยู่ในจังหวัดเชียงราย)

ไทยเสียแคว้นโยนก

พวกขอมยังคงตั้งราชธานี อุปราชอยู่เมืองลพบุรี
และมีเมืองใหญ่ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านอยู่ที่สุโขทัย แต่พวก
ขอมยังไม่มีกำลังพอจะขึ้นไป ปราบปรามพวกไทยในลาน
นาและลานช้างได้ก็ต้องสงบอยู่ พระเจ้าพรหมได้ทรงราช
อยู่ที่เมืองชัยปราการเป็นเวลา ๕๙ ปี พอพระชนมายุได้
๗๙ พรรษา ก็ทิวงคต เมื่อ พ.ศ. ๑๗๒๐ พระเจ้าชัยศิริราช
โอรสได้สืบราชสมบัติต่อมา และได้ดำรงค์อิสระภาพอยู่
ที่เมืองชัยปราการเป็นเวลาอีก ๑๑ ปี ถึงราว พ.ศ. ๑๗๓๑
มีข้าศึกมอญยกกองทัพใหญ่มาย่ำยีเมืองชัยปราการ พระ
เจ้าชัยศิริสืบได้ความว่ากองทัพของข้าศึกครั้งนี้ใหญ่หลวง
เหลือกำลังจะต่อสู้ จึงได้เผาเมืองเสีย มิให้ข้าศึกยึดเป็น
ที่มั่นได้ แล้วอพยพครอบครัวพลเมืองถอยหนีลงมายัง

ดินแดนในสยามสุวรรณภูมิตอนใต้ มาถึงเมืองร้างแห่งหนึ่งชื่อว่าเมือง แปป จึงได้ตั้งมั่นอยู่ ณ ที่นั้น พระเจ้าชัยศิริองค์นี้เป็นต้นวงศ์ของพระเจ้ารามาธิบดี (อู่ทอง) เรียกว่า ราชวงศ์เชียงราย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้าอีกตอนหนึ่ง

ที่พวกข้าศึกยกกองทัพเข้ามาในดินแดนลานนาครั้งนี้ มิได้มุ่งตีเมืองชัยปราการแห่งเดียว ได้รุกรานต่อไปจนตลอดแคว้นโยนกด้วย เพราะฉะนั้นพระเจ้าแผ่นดินซึ่งร่วมราชวงศ์เดียวกับพระเจ้าชัยศิริ ซึ่งตั้งราชธานีครอบครองอยู่ ณ เมืองชัยบุรี (นครโยนกเก่า) ก็คงจะอพยพออกจากเมืองหนีข้าศึกไปเช่นเดียวกัน และปรากฏในตำนานว่า เมื่อข้าศึกยกกองทัพกลับแล้ว เมืองชัยบุรีนครหลวงของโยนกประเทศ ได้เกิดอุบัติเหตุ เป็นเหตุให้บ้านเมืองจมเป็นหนองน้ำทั่วไป จึงสันนิษฐานว่าคงถูกทำลายเสียเช่นเดียวกันกับเมืองชัยปราการ

เมื่อบ้านเมืองในดินแดนที่พวกมอญตีไว้ได้ถูกเผาทำลายป่นปี้หมดสิ้นแล้วเช่นนี้ พวกข้าศึกเห็นว่า ถ้าจะอยู่

ปกครองก็จะต้องลงแรงจัดการสถาปนาขึ้นใหม่อีก เป็นการใหญ่ จึงมิได้จัดการปกครองอย่างใด และยกกองทัพกลับไป ทั้งนี้เป็นเหตุให้ดินแดนในลานนาไทยว่างเปล่าปราศจากผู้ปกครอง ในเวลานั้นพวกไทยกำลังระส่ำระสาย ยังไม่สามารถจะควบคุมกันเป็นปึกแผ่นได้ พวกขอมซึ่งราชธานีอุปราชอยู่ที่เมืองลพบุรี จึงได้ติขลุมเอาดินแดนลานนาไทยไว้ในอำนาจ และบังคับให้ส่งส่วยไปยังเมืองละโว้ (ลพบุรี) อีก

ไทยรวบรวมกำลังตั้งเป็นอิสสระ

การอพยพหนีข้าศึกมอญของไทยในครั้งนั้น เข้าใจว่าได้แยกกันออกเป็น ๒ พวก กล่าวคือพระเจ้าชัยศิริผู้ครองเมืองนครชัยปราการ ลงมาทางตะวันตกของเมืองสุโขทัย แล้วจึงตรงลงทางใต้ ตั้งอยู่ที่เมืองแปป พวกหนึ่งซึ่งจะได้กล่าวต่อไป อีกพวกหนึ่งคือเจ้านครและชาวเมืองชัยบุรี นครหลวงแห่งโยนก พวกนี้อพยพแยกไปทางตวันออกของเมืองสุโขทัยไปถึงเมืองนครไทย (ซึ่งบัดนี้เป็นอำเภอนครไทยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก) เห็นชัยภูมิ

เหมาะด้วยเป็นเมืองใหญ่มั่นคง ทั้งผู้คนพลเมืองก็เป็นไทยโดยมาก จึงยึดเอาเป็นที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในเมืองนั้นสืบมา ส่วนที่ยังคงกระจัดกระจายอยู่ใน ดินแดนลานนาไทย ก็คงมีอีกเป็นจำนวนมาก

ครั้นถึง พ.ศ. ๑๘๒๒ พระเจ้าสิโจ๊ว (คุบไบข่าน) ซึ่งเป็นชาติมองโกล ได้เป็นจักรพรรดิแห่งประเทศจีน และสถาปนาราชวงศ์หงวนขึ้น(พ.ศ. ๑๘๒๒—พ.ศ. ๑๘๗๖) ทรงขยายอาณาเขตออกไปกว้างขวาง และได้ยกกองทัพมาปราบปรามประเทศไทยนั้นเจ้า จนได้เป็นอาณาจักรของจีนโดยสิทธิ์ขาด พวกไทยที่ยังตกค้างอยู่ในประเทศไทยเดิมถูกพวกจีนเบียดเบียน ก็พากันอพยพลงมาหาพวกพ้องข้างใต้ ทางเมืองหลวงพระบางอีกเป็นจำนวนมาก ถึงเมืองนครไทยเป็นเมืองใหญ่ อยู่ปลายทาง ของเมือง หลวงพระ-บาง จึงเป็นแหล่งเหมาะสำหรับพวกไทยที่อพยพตามกันเรื่อยลงมา ไม่ช้าพลเมืองไทยในดินแดนลานนาและตามหัวเมืองที่ติดต่อกับเมืองสุโขทัยก็มีกำลังมากขึ้น จึงได้แข็งข้อไม่ยอมให้พวกขอมมีอำนาจบังคับตามชอบใจเช่น

แต่ก่อน และลดการส่งส่วยแก่ขอมเสีย คนสำคัญที่เป็นหัวหน้าร่วมคิดการนี้ขึ้น มีเจ้าเมืองซึ่งมียศเช่น ประเทศราช ๒ คนชื่อ พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราชคนหนึ่งกับพ่อขุนบางกลางท่าว เจ้าเมืองบางยาง ซึ่งเข้าใจว่าจะเป็นราชวงศ์เดียวกันกับ พระเจ้าชัยศิริ ที่อพยพ ลงมาจากเมืองชัยบุรีอีกคนหนึ่งรวมเป็น ๒ กำลังด้วยกัน ยกกองทัพไทยมาตีเมืองสุโขทัยอันเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของขอม ได้รบพุ่งชิงชัยกับพวกขอมเป็นสามารถในที่สุด ฝ่ายไทยมีชัยชนะตีได้เมืองสุโขทัยเมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๐ เศษ ครั้นแล้วพวกราษฎรจึงพร้อมใจกันยก พ่อขุนบางกลางท่าวขึ้นเป็นกษัตริย์ครองเมืองสุโขทัยโดยนิยมว่า เป็นเชื้อสายกษัตริย์มาแต่ดั้งเดิม แล้วราชาภิเศกทรงพระนามว่า ขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัย (พระร่วง) ครอบครองดินแดนได้นามว่า ประเทศไทยตั้งแต่สมัยนั้นเป็นต้นมา

กรุงสุโขทัยคราวเจริญ

ขุนศรีอินทราทิตย์และขุนบาลเมือง

ประเทศไทยเมื่อแรกที่ขุนศรีอินทราทิตย์ตั้งเป็นอิสระขึ้นนั้นยังมีอาณาเขตแคบอยู่มาก เมืองสำคัญเข้าใจว่าจะมีอยู่เพียง ๒ เมืองเท่านั้น คือเมืองสุโขทัยกับเมืองชะเลียง (สวรรคโลก) ซึ่งได้ยกขึ้นเป็นราชธานีด้วยกันทั้งสอง นอกจากนี้ยังมีเมืองเล็ก ๆ ทางริมแม่น้ำปิง ยม น่าน และป่าสัก อาณาเขตข้างเหนือจดเพียงเมืองแพร่ ทางตวันตกเพียงเมืองตาก ทางใต้ลงมาเพียงเมืองพระบาง (นครสวรรค์) ทั้งพลเมืองและลี้พลก็ยังมีน้อย จึงยังไม่มีโอกาศที่จะขยายอาณาเขตออกไปอีกได้

อนึ่ง ในเวลาที่ตั้งกรุงสุโขทัยขึ้นเป็นอิสระ ก็เป็นเวลาเดียวกับที่พวกไทยทางเหนือ และทางตวันตกเตรียมตั้งตัวเป็นใหญ่ในสยามสุวรรณภูมิอยู่ด้วยกัน

ทางเหนือมีพระเจ้าแผ่นดินทรงพระนามว่า พระยาเม็งราย ครองราชสมบัติที่นครเงินยาง (โยนกเดิม) ภายหลังย้ายมาสร้างราชธานีขึ้นใหม่ ในดินแดนที่ เป็นเมืองชัยปราการเก่าเมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๕ และขนานนามราชธานีใหม่ตามนามของพระองค์ว่า เชียงราย พวกหนึ่ง และพญางำ

เมืองเจ้าเมืองพะเยาว์พวกหนึ่ง กับเมืองหริภุญชัยอีก พวกหนึ่งต่างตั้งตัวเป็นอิสระ

ทางตวันตกมีขุนสามชนเป็นประมุข ตั้งอยู่ที่เมืองฉอด ราวจังหวัดตากเวลานี้ ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับอาณาเขตกรุงสุโขทัย ขุนสามชนก็หวังในการที่จะตั้งตัวเป็นใหญ่อยู่เหมือนกัน เมื่อเห็นขุนศรีอินทราทิตย์เพิ่งจะเริ่มตั้งตัวเป็นใหญ่ขึ้นที่เมืองสุโขทัย ก็ยกกองทัพเข้ามาตีเอาเมืองตาก ขุนศรีอินทราทิตย์ยกกองทัพออกไปปราบปรามแต่กรุงสุโขทัย เพิ่งจะเริ่มก่อร่าง สร้างตัวขึ้นใหม่ ๆ กำลังรี้พลยังมีไม่มากนัก เมื่อออกต่อสู้กันจึงเกือบพ่ายแพ้ หากแต่ได้อาศัยความสามารถของพระราชโอรสพระ-องค์น้อย ซึ่งปรากฏพระนามภายหลังว่า เจ้ารามคำแหงโอรสองค์นี้เป็นนักรบที่เก่งกล้า และโดยเสด็จในงานสงครามครั้งนั้นด้วย ได้เข้าชนช้างชนะขุนสามชน กองทัพเมืองฉอดจึงต้องปราชัยแตกกลับไป

ส่วนทางใต้ก็มีพวกขอมศัตรูเก่า ตั้งราชธานีอุปราชอยู่ ณ เมืองลพบุรี ถึงแม้ขอมจะอ่อนกำลังลงก็ยังไม่น่า

จะไว้วางใจนัก

ขุนศรีอินทราทิตย์มีพระมเหสีทรงพระนามว่า พระนางเสือง และมีราชโอรสด้วยกัน ๓ องค์ องค์ใหญ่สิ้นพระชนม์เสียเมื่อแต่ยังทรงพระเยาว์ องค์กลางทรงพระนามว่า ขุนบาลเมือง องค์น้อยเมื่อมีพระชนม์เพียง ๑๙ พรรษา ได้โดยเสด็จไปในงานสงครามและได้ชนช้างชนะขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดดังกล่าวแล้ว พระราชบิดาจึงได้พระราชทานพระนามว่า เจ้ารามคำแหง เป็นบำเหน็จในสงครามครั้งนั้น

ขุนศรีอินทราทิตย์ จะได้ครองราชสมบัติอยู่เป็นเวลากี่ปีไม่ปรากฏ แต่เมื่อสวรรคตแล้วพระราชโอรสองค์กลางคือขุนบาลเมืองได้ครองราชสมบัติต่อมา ขุนบาลเมืองได้ทรงตั้งเจ้ารามคำแหงอนุชา เป็นมหาอุปราชไปครองเมืองชะเลียง ซึ่งได้สถาปนาเพิ่มเติมขึ้นเป็นราชธานีและขนานนามใหม่ว่า เมืองศรีสัชนาลัย

เหตุการณ์ใน รัชกาล ขุนศรีอินทราทิตย์ และขุนบาลเมืองทั้ง ๒ รัชกาล นอกจากได้รบพุ่งกับขุนสามชนเมือง

ฉอดที่เมืองตากแล้ว ยังไม่ปรากฏเรื่องอื่น ๆ แต่เข้าใจว่าคงจะมีเหตุการณ์คาบเกี่ยวกันมาตลอด ขุนบาลเมืองได้ครองราชย์อยู่จนถึงราว พ.ศ. ๑๘๒๐ ก็สวรรคตลง เจ้ารามคำแหงราชอนุชา จึงได้รับราชสมบัติขึ้นครองกรุงสุโขทัยสืบมา นับเป็นรัชกาลที่ ๓ ของกษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัย

พระเจ้ารามคำแหงมหาราช

เป็นกษัตริย์ไทยองค์แรกที่ควรได้พระนามว่ามหาราช เพราะทรงเป็นทั้งนักรบ นักการเมือง นักปราชญ์ และเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่สามารถ ในการปกครอง อย่างยอดเยี่ยม พระราชประวัติ ของพระเจ้า รามคำแหง ได้ ปรากฏ เป็นที่เลื่องลือพระนามแต่เมื่อยังทรงพระชันษาได้ ๑๙ ปี โดยกล้าเข้าชนช้างกับจอมทัพของข้าศึกแก้พระราชบิดาให้พ้นจากอันตราย และเอาชัยชนะศึกครั้งนั้นได้เป็นปฐม และต่อมาก็ได้เป็นผู้นำทัพ เที่ยวปราบปรามข้าศึกขยายราชอาณาเขตไทยให้กว้างขวางออกไปเป็นลำดับ ซึ่งเข้าใจว่าทั้งในรัชกาลของพระราชบิดา และในรัชกาลขุนบาล

เมืองจนกระทั่งในเวลาที่พระองค์เองได้ครองราชสมบัติ

อาณาเขตประเทศไทย อาณาจักรของไทยได้ขยายกว้างใหญ่ออกไป โดยพระปรีชาสามารถของพระเจ้ารามคำแหงใหญ่กว่าแต่ก่อนมากกล่าวคือ

ทิศเหนือติดต่อกับอาณาเขตไทยลานนา ที่ลำปาง

ทิศตวันออก จดเมืองเวียงจันทร์

ทิศตวันออกเฉียงเหนือ ได้เมืองแพร่ เมืองน่าน ตลอดถึงเมืองหลวงพระบางฝั่งแม่น้ำโขง

ทิศใต้ สันนิษฐานว่า แผ่ลงไปตลอดแหลมมะลายู

ทิศตวันตก ได้เมืองมอญ ทั้งปวงไว้เป็น เมืองขึ้นตลอดขึ้นไปจนถึงเมืองหงสาวดี

การขยายอาณาจักร ของ พระเจ้ารามคำแหงทางทิศเหนือ ซึ่งไปสุดเพียงเมืองลำปางเท่านั้น กล่าวกันว่า พระเจ้ารามคำแหงกับพญาเม็งราย และพญางำเมือง ผู้เป็นใหญ่อยู่ในดินแดนลานนาไทย ตอนเหนือของประเทศไทยทั้ง ๓ นี้ เป็นมิตรสหายและเป็นศิษย์ร่วมอาจารย์มา

ด้วยกัน การที่พระเจ้ารามคำแหงไม่ประสงค์จะแผ่อาณาจักรขึ้นไปทางเหนือให้เกินกว่าเขตแดนที่กล่าวแล้ว ก็เพื่อจะรักษาทางไมตรีให้ดีต่อกันไว้อย่างหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ในเวลานั้นพวกขอมอันเป็นศัตรูเก่าและไว้วางใจไม่ได้ยังคงตั้งราชธานีอุปราชอยู่ที่เมืองลพบุรี ความประสงค์ของ พระเจ้าราม คำแหงจึงมุ่งไป ในทางที่จะปราบปรามพวกขอมและขยายอาณาเขตไทย ลงไป ทาง ใต้มากกว่า จึงได้กระทำทางไมตรีกับพวกไทยด้วยกัน ทางเหนือไว้ให้มาก เพื่อได้พ้นจากการพะว้าพะวังไปเสียทางหนึ่งแล้ว ตั้งหน้าขยายอาณาเขตมาทาง ใต้ซึ่งเป็นภูมิลำเนาที่สำคัญกว่า จนถึงกับปล่อยพญาเม็งรายให้ควบคุมกำลังลงมาตีเอาเมืองหริภุญชัย (คือเมืองลำพูนบัดนี้) ซึ่งเป็นเมืองอิสระอยู่เมืองหนึ่งได้ แล้วได้แผ่อาณาเขตลงมาจนถึงนครลำปาง อันนับว่าใกล้ชิดกับสุโขทัยมาก การกระทำของพญาเม็งรายครั้งนั้นน่าจะเกิดบาดหมางกับพระเจ้ารามคำแหงเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในขณะนั้นพระเจ้ารามคำแหงก็เป็นนักรบที่ปรากฏนามโด่งดัง เป็นที่ครั่นคร้ามแก่

ประเทศใกล้เคียงทั้งปวง แต่การหาเป็นดังนั้นไม่ พระเจ้ารามคำแหง กลับยอมให้พญาเม็งรายขยายอาณาเขตลงมาตามความประสงค์เพื่อเห็นแก่ความสัมพันธไมตรีอันมีแก่กันอยู่ ถึงกับเสด็จไปช่วยเลือกชัยภูมิให้พญาเม็งรายสร้างนครเชียงใหม่เป็นราชธานีในลานนาไทยด้วยกันกับพญางำเมืองเจ้าเมืองพะเยาว์ เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๙

อนึ่ง เวลาที่พระเจ้ารามคำแหงเป็นไมตรีกับพวกไทยในดินแดนลานนานั้น ประจวบกับพระเจ้าสีโจวฮ่องเต้ (คุบไบลข่าน) มีอำนาจขึ้นในประเทศจีนตีไทยน่านเจาได้และความประสงค์จะยกกองทัพ มาปราบปรามประเทศพะม่าต่อไปอีกด้วย แต่พระเจ้าแผ่นดินจีนได้ทราบว่า พระเจ้ารามคำแหง เป็นกษัตริย์ที่เข้มแข็งอยู่ใน ประเทศไทยเกรงว่าจะไปช่วยพะม่ารบกับจีน จึงได้แต่งทูตเข้ามายังกรุงสุโขทัยเพื่อทาบทามว่าประเทศไทย จะทำไมตรีด้วยหรือไม่ พระเจ้ารามคำแหงได้ทรงรับเป็นไมตรีกับประเทศจีนทันทีเมื่อได้วางราโชบายจนเป็นที่สิ้นกังวลว่าจะไม่มีสัตรูภายนอกแล้ว จึงได้สามารถขยายอาณาเขตออก

ไปได้กว้างขวางโดยไม่มีอุปสรรคติดขัดดังนี้ ประเทศไทยก็นับว่าเป็นประเทศมหาอำนาจ ในทวีปอาเซีย ในสมัยนั้นประเทศหนึ่ง

การปกครอง การปกครองพระราชอาณาจักรอันไพศาลของประเทศไทย ครั้งพระเจ้ารามกำแหงมหาราชในสมัยนั้น ได้ถือการป้องกันพระราชอาณาจักรเป็นหลักสำคัญ จัดวางระเบียบการปกครองเป็นอย่างทหาร บรรดาพลเมืองที่เป็นชายฉกรรจ์ นับว่า เป็นทหารหมดทุกคนมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นจอมพล เจ้าเมือง กรมการ เป็นนายพล นายพัน นายร้อย นายสิบ และพลทหารตามลำดับชั้นผู้ใหญ่ผู้น้อย เวลาบ้านเมืองอยู่ในความสงบต่างทำมาหากินบังคับบัญชาว่ากล่าวกันอย่างพลเรือน ถ้าเวลาเกิดศึกสงครามก็บังคับบัญชากันอย่างทหาร กะเกณฑ์พลเมืองขึ้นเป็นกองทัพ มีนายทัพนายกองควบคุมกันตามลำดับชั้น และพระเจ้าแผ่นดินทรงบัญชากองทัพเอง

พระเจ้ารามคำแหงมหาราชได้ทรงแบ่งการปกครองพระราชอาณาจักรออกเป็น ๓ ประเภท คือ.—

๑. หัวเมืองชั้นใน พระเจ้าแผ่นดินทรงบัญชาการปกครองโดยตรง เมืองเหล่านี้คือ เมืองสุโขทัย เป็นนครหลวงเมืองหนึ่ง กับเมืองศรีสัชนาลัยเป็นราชธานีของมหาอุปราชอีกเมืองหนึ่ง กับเมืองต่าง ๆ ที่เรียงรายอยู่รอบราชธานีทั้งสอง คือ

ทางทิศตวันออก มีเมือง ทุ่งยั้ง (อยู่ที่พระแท่นศิลาอาสน์) เมืองบางยม (เดี๋ยวนี้เป็นเมืองร้างอยู่ใกล้ลำน้ำยมเก่า) เมืองสองแคว (พิษณุโลก) เมืองสระหลวง (พิจิตร์)

ทิศใต้มีเมืองพระบาง (นครสวรรค์) เมืองคณฑี (อยู่ที่บ้านโคนแขวงเมืองกำแพงเพชร)

ทางทิศตวันตก มีเมืองตาก

๒. หัวเมืองชั้นนอก เรียกว่าเมือง พระยามหานครเมืองหนึ่ง ๆ มีเมืองขึ้นมากบ้างน้อยบ้าง เจ้าเมืองเป็นเจ้าหรือข้าราชการผู้ใหญ่ที่เป็นคนไทย และมียศเสมอนายพล เมืองเหล่านี้พระเจ้าแผ่นดินมิได้ทรงปกครองโดยตรง แต่ว่าเกิดศึกสงครามพวกพระยามหานครก็รวบ

รวมไพล่พลขึ้นเป็นกองพลอันหนึ่ง เพื่อป้องกันพระราช-อาณาจักรหัวเมืองชั้นนอกเหล่านี้มีอยู่หลายเมือง คือ

ทางทิศใต้ มีเมืองแพรก (สรรคบุรี) เมืองสุพรรณภูมิ (อู่ทอง) เมืองราชบุรี เมืองเพ็ชรบุรี และเมืองตะนาวศรี

ทิศเหนือ มีเมืองแพร่ เมืองเพ็ชรบูรณ์ และเมืองศรีเทพ

๓. เมืองประเทศราช เป็นเมืองที่ตั้งห่างไกลออกไป ถึงชายพระราชอาณาเขตต์ และชาวเมืองเป็นชาวต่างชาติต่างภาษามีเจ้านายเป็นชาวพื้นเมือง ปกครองสิทธิ์ขาดเหมือนอย่างเป็นพระเจ้าแผ่นดินในอาณาเขตต์ของตน แต่ต้องถวายราชบรรณาการต่อพระเจ้าแผ่นดินกรุงสุโขทัยตามกำหนด และเวลาเกิดศึกสงครามต้องเกณฑ์กองทัพยกมาช่วยเมืองประเทศราชเหล่านี้ คือ

ทิศใต้ มีเมืองนครศรีธรรมราช เมืองมะละกา เมืองยะโฮ

ทิศตวันตก มีเมืองทวาย เมืองเมาะตะมะ และเมือง

หงสาวดี

ทิศตวันออกเฉียงเหนือ มีเมืองน่าน เมืองเซ่า (หลวงพระบาง) เมืองเวียงจันทร์ และเมืองเวียงคำ

พระเจ้ารามคำแหงมหาราชได้ทรงปกครองประชาชนพลเมืองทุกชาติทุกภาษาที่อาศัยอยู่ในไทยมีอาทิ เช่น พวกไทยลาวเดิม ขอม มอญ พะม่า มะลายู รวมทั้งพวกจีนที่ได้เข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยแต่ครั้งนั้นให้ได้รับความร่มเย็นทั่วถึงกัน สอดส่องความทุกข์สุขของราษฎร และทรงฟังคำร้องทุกข์ของคนทุกชั้น โปรดให้เอากระดิ่งแขวนไว้ที่ประตูพระราชวัง ถ้าใครมีเรื่องทุกข์ก็ให้ลั่นกระดิ่งให้เสียงได้ยินถึงพระกรรณ แล้วก็ได้รับพระบรมราชานุญาติให้เฝ้ากราบบังคมทูล ความทุกข์ร้อนของคนวิธีอันนี้เป็นประเพณีที่เรียกว่า ตีกลองร้องฎีกา และได้กระทำกันสืบมาจนกรุงรัตนโกสินทร์ ใครทุกข์ร้อนก็เข้าไปตีกลองวินิจฉัยเภรี ต่อเมื่อพลเมืองรู้หนังสือกันแพร่หลายจึงเปลี่ยนเป็นถวายฎีกากันด้วยหนังสือ

นอกจากนี้ยังได้ทรงชักนำราษฎรให้รักษาศีลทำบุญ

ให้ทาน และฟังธรรมเทศนาเป็นนิจ ได้ทรงสร้างพระแท่นมนังคศิลาไว้ที่กลางดงตาลแห่งหนึ่ง ถึงวันโกนวันพระให้สงฆ์ขึ้นนั่งแสดงธรรมเทศนา ถ้าเป็นวันธรรมดาก็เสด็จขึ้นประทับว่าราชการบ้านเมืองเอง

การติดต่อระหว่างประเทศ พระเจ้ารามคำแหงมหาราชได้ทรงอุดหนุนให้มีการค้าขายติดต่อกัน ในระหว่างเมืองต่อเมือง และประเทศต่อประเทศเลิกประเพณีที่กีดขวางแก่การคมนาคม เช่นด่านเก็บภาษีจังกอบเป็นต้นไม่ให้มีในระยะทางเพื่อให้พลเมืองไปมาค้าขายกันได้โดยสดวก และได้ทรงพระอุตสาหะอย่างแรงกล้าโดยเสด็จไปประเทศจีนถึง ๒ ครั้ง คือเมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๗ ครั้งหนึ่งกับเมื่อ พ.ศ. ๑๘๕๓ อีกครั้งหนึ่ง การเสด็จไปประเทศจีนนั้นได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยอย่างยิ่ง คือ ได้เชื่อมไมตรีกับจีนให้สนิทแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่งได้ทรงนำความเจริญ ในทาง อุตสาหกรรม ของ ชาวจีนมาเผยแผ่ให้แก่ชาวไทย เป็นต้นว่า ได้พาเอาพวกช่างจีนมาทำเครื่องถ้วยชาม จำหน่ายในประเทศ ดังเตาทำที่

เมืองสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัย เครื่องถ้วยชามที่ทำเมื่อครั้งพระเจ้ารามคำแหงมหาราชเรียกกันว่า เครื่องสังคโลก และเครื่องถ้วยชามนี้ได้ส่งไปขายถึงประเทศฟิลลิปปินส์

การบำรุงพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเริ่มเข้ามาประดิษฐานในสยามสุวรรณภูมิ ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราช กระทำตติยสังคายนา เมื่อราวพ.ศ. ๓๐๐ ลัทธิพระศาสนาในชั้นนั้นเรียกว่า ลัทธิหินญาณ ครั้นต่อมาเมื่อสิ้นราชวงศ์อโศกมหาราชแล้ว ที่อินเดียเกิดลัทธิในพระพุทธศาสนาขึ้นใหม่อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า ลัทธิมหาญาณ ลัทธิใหม่นี้ได้แพร่หลายมายังสยามสุวรรณภูมิตลอดขึ้นไปจนถึงประเทศจีน ฉะนั้นพวกไทยที่อยู่ในประเทศไทยนั้นเอง ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาลัทธิมหาญาณมาก่อนแล้ว ครั้นเมื่ออพยพมาอยู่ในสยามสุวรรณภูมิ มาพบพระพุทธศาสนาลัทธิมหาญาณเช่นเดียวกับที่เคยนับถือมาก่อน ก็คงถือตามลัทธิเดิมต่อมา จนถึงเมื่อราว พ.ศ. ๑๗๐๐ ในลังกาทวีป พระเจ้าปรักกรม-

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้เป็นพระพุทธศาสนูปถัมภกได้ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาลัทธิหินญาณให้รุ่งเรืองขึ้น กิตติศัพท์ความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามาในสุวรรณภูมิ พระภิกษุ ไทย มอญ และเขมร ผู้มีศรัทธาแก่กล้าก็พากันไปศึกษาลัทธิหินญาณในลังกาทวีป แล้วบวชแปลงเป็นลังกาวงศ์ กลับมาตั้งสังฆมณฑลในกรุงสุโขทัย แล้วบวชแปลงเป็นพระสงฆ์ไทยในประเทศไทยต่อมา เป็นต้นเดิมของพระสงฆ์คณะมหานิกายทุกวันนี้ ประเทศไทยก็เริ่มมีทางไมตรีกับลังกา และได้พระพุทธรูปอันมีนามว่า "พระพุทธสิหิงค์" (เดี๋ยวนี้ประดิษฐานอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานในกรุงเทพ ฯ) มาจากลังกาในรัชกาลพระเจ้ารามคำแหงมหาราชนี้ด้วย

แบบหนังสือ นอกจากพระเจ้ารามคำแหงจะทรงพระปรีชาสามารถในกรณียกิจสำคัญ ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังทรงเป็นนักปราชญ์คิดตั้งแบบอย่างให้เกิดขึ้น และใช้เป็นประโยชน์สืบมาจนบัดนี้ที่นับเป็นประวัติการณ์สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ได้ทรงตั้งแบบหนังสือไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๖

ได้ใช้หลักตามอย่างอักษรคฤนห์ ซึ่งเป็นอักษรที่ใช้ในประเทศอินเดียฝ่ายใต้ในสมัยโบราณ แต่แบบหนังสือไทยซึ่งพระเจ้ารามคำแหงทรงตั้งขึ้นแต่เดิมนั้น สระ และพยัญชนะ เขียนในบรรทัดเดียวกันต่อมาภายหลัง มีผู้แก้ไขเอาสระไปใช้ตามแบบหนังสือขอม เช่นเอาไว้ ข้างหน้าพยัญชนะบ้าง ข้างหลังบ้าง ข้างบนบ้าง ข้างใต้บ้างอย่างที่ใช้เป็นแบบหนังสือไทยทุกวันนี้

พระเจ้ารามคำแหงมหาราช สวรรคต เมื่อราว พ.ศ. ๑๘๖๐ อยู่ในราชสมบัติรวม ๔๐ ปี ราชโอรสทรงพระนามว่า พญาเลอไทย ได้สืบราชสมบัติครองประเทศไทย ณ กรุงสุโขทัย นับว่ารัชกาลที่ ๔ แห่งราชวงศ์สุโขทัยต่อมา

พระเจ้าฅุบไบลข่าน แห่งราชวงศ์หงวนได้สิ้นพระชนม์ก่อนพระเจ้ารามคำแหง ในขณะที่พระเจ้ารามคำแหงสวรรคตนั้น ราชวงศ์หงวนกำลังเสื่อมอำนาจลง และมหาจักรวรรดิ์ศรีวิชัยจวนจะล่มจม

ในรัชกาลพระเจ้ารามคำแหงนี้ มีบุคคลผู้หนึ่งเป็น

เป็นวงศ์อื่น ๆ ซึ่งเป็นเชื้อจีน ขนบธรรมเนียมบ้านเมืองก็เลยผันแปรไปฝักใฝ่ข้างพวกจีนมากขึ้นทุกที และชนชาติจีนก็ได้มาตั้งภูมิลำเนาเป็น ไพร่บ้านพลเมือง มีจำนวนมากขึ้นโดยลำดับ แต่ประเทศไทยเดิมยังคงเป็นประเทศเอกราชสืบมาอีกราว ๓๕๐ ปี ต่อมาเมื่อคุบไบลข่านราชวงศ์หงวนมีอำนาจขึ้นในประเทศจีน ได้รบพุ่ง แผ่อาณาจักรลงทางมาทิศตะวันตกเฉียงใต้ และตีเอาเมืองไทยเดิมไปได้เมื่อพ.ศ. ๑๗๙๕ เศษ ประเทศไทยนั้นเจ้าจึงได้สิ้นอิสสระภาพ ตกไปเป็นอาณาเขตของจีน ตั้งแต่ครั้งนั้น เป็นต้นมาไทยได้พากัน ละทิ้งภูมิลำเนา ร่นถอยมา ในแหลมอินโดจีนตามลำแม่น้ำโขง แม่น้ำเจ้าพระยาและเอราวดีเป็นอันมากพวกไทย ในสยาม สุวรรณภูมิ ได้กำลัง คนเพิ่มขึ้นอีกมากจึงสามารถรบพุ่งขับเคี่ยวกับขอม ให้พ่ายแพ้ไปได้ และจีนได้แบ่งแยกออกเป็นมณฑล คือ มณฑลฮุนหนำ (หรือยูนนาน) มณฑลกุยจิ๋ว มณฑลกวางไส (หรือกวางซี) และมณฑลกวางตุ้งทุกวันนี้

เชื้อไทยใหญ่และรับราชการอยู่ที่กรุงสุโขทัย ด้วยความอุดหนุนของพระเจ้ารามคำแหง ได้ไปเป็นใหญ่ในเมืองเมาะตะมะ ครั้นภายหลังได้ปกครองเมืองมอญทั้งปวงตั้งเมืองหลวงอยู่ที่หงสาวดี เฉลิมพระนามว่า พระเจ้าฟ้ารั่ว และยอมเป็นเมืองขึ้นกรุงสุโขทัย บุคคลผู้นี้มีนามว่า มะกะโท พระเจ้าราชาธิราชซึ่งทำศึกขับเคี่ยวกับพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง ได้สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์พระเจ้าฟ้ารั่ว.

พิมพ์ที่ ไทยแบบเรียน แผนกการพิมพ์

หลังเทศบาลนครกรุงเทพ นายอาทร บรรณประดิษฐ์

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๔๙๙

